

Při pohledu na obrazy ing. Jana Matějáka musí snad každého napadnout srovnání s legendárním nizozemským padělatelem Han van Meegerenem. Rodák z Oseka u Duchcova má naštěstí klidnější život, a tak je jisté, že na rozdíl od svého slavného kolegy kvůli malování za mřížemi neskončí.

Mít takového manžela je nejspíš přáním každé ženy. Jan Matěják pracuje jako strojní specialista v Severočeských dolech, z práce pospíchá domů za dvou a půl ročním synkem, se kterým si hraje, dokud nejde chlapeček spát. Teprve pak je ve svém živlu. Skryje se do ateliéru v podkroví rodinného domku a maluje, dokud není tak pozdě, že by další hodiny strávené nad obrazem ohrozily vstávání do práce na pátou ráno následující den. „Výjimečně se stane, že se k malování dva nebo tři dny nedostanu. To už jsem protivný a manželka je nakonec ráda, když se zas chopím štětce,“ vysvětluje, proč nehrozí, že by se toulal po hospodách nebo jiných ženských náručích.

Internet místo učebnic

Do pětadvaceti let žil dost divokým životem. Malování měl jako koníčka a snad právě proto, že v dolech pracoval jeho děda i otec ani nepřemýšlel o tom, že by se mohl vydat jinou cestou. Nejprve do společnosti nastoupil jako zámečník. V pětadvaceti letech si udělal maturitu a hned na to pokračoval studiem Fakulty strojírenské technologie v Ústí nad Labem. Teprve před třemi čtyřmi roky si však začal uvědomovat, že by se chtěl živit malováním a možná se kvůli tomu i odstěhovat do Prahy. Jenže na severu Čech má rodinu v nedávno dostavěném domku, manželku na mateřské dovolené a sám chodí do práce, jakou by mu leckdo ve zdejší regionu mohl závidět. A tak ho občas nedostatek času na tvorbu frustruje. „Obraz 80x60 centimetrů tvořím přibližně padesát hodin a denně u něj nezvládám sedět víc, než tři hodiny. Pak se podívám na facebook, jak každý den tvoří moji kolegové, a jsem zoufalý. Spousta z nich má na malování od rána čas, takže to, co já téměř každý večer lepím po kouscích třeba dva měsíce, mají hotové za tři dny.“

Na druhou stranu právě díky internetu udělal obrovský skok v samostatné tvorbě. Je totiž samouk, který vždycky rád maloval. V raném mládí ho zaujaly obrazy Josefa Lady a později Zdeňka Buriana. Přibližně od třinácti let tužkou pečlivě překresloval jeho ilustrace. Odbornou literaturu, dostupnou tehdy v Čechách, znal z paměti, ale chyběl mu někdo, kdo by mu ukázal, jak teorie funguje v praxi. Díky internetu najednou dostal k instruktážním videím ze zahraničí a doslova se mu otevřel nový svět. Zlomem pro něj byl Alexei Antonov, ruský malíř žijící v Americe. „Když jsem na facebooku narazil na jeho obrazy a jeho techniku malby, věděl jsem, že přesně to je ono! Díky internetu jsme spolu komunikovali, hodně mě naučil a stále se na něj čas od času obracím s nějakou radou. Kromě toho si stahuji instruktážní videa, kde jsou přesně vidět jednotlivé postupy. Konečně vidím v praxi to, o čem jsem v knihách o malování četl a pak se metodou pokus omyl pokoušel realizovat.“

Texas kousek od Duchcova

Dlouhou dobu Jan Matěják kopíroval obrazy jiných. Jeho favority jsou holandští mistři 17. a 18. století, například Jan van Huysum, Abraham Mignon, Jan Vermeer a Jan Davidsz de Heem. Cesta k prvnímu obrazu podle vlastního motivu byla dlouhá, ale jak už to u Jana Matějáka bývá, vedla k moři nových možností. Od zátiší menších rozměrů se propracoval i k portrétům a krajinným motivům. Nově se u něj objevuje i westernová tematika. „Možná kvůli vlastnímu usudlému životu hledám kompenzaci u klasických dobrodružných westernů.“

Rád na ně koukám a z pohodlí obýváku sním o tom, že tam někde daleko jsou kovbojové a nebezpečí. Ale tak to má asi hodně chlapů. U mě se k tomu přidává ještě zájem o tamní malířské styly, proto vím, že realistická kovbojská tematika v Americe hodně frčí a samozřejmě nemohu odolat, ač sedím v Háji u Duchcova a ne v Texasu. Mám vymyšlené zátiší s holsterem a vlajkou spojených států, jenže rekvizity jsou dost drahé. Zkoušel jsem psát do barrandovských ateliérů, zda by mi nemohli nějaké půjčit, ale ani se neozvali, a tak jsem se stal vlastně z donucení zákazníkem různých antiků a obchodů se starožitnostmi. Za rekvizity dám mnohdy i několik tisíc a stává se, že obraz pak ode mě někdo chce koupit třeba za pět set korun,“ stýská si. Naštěstí se jedná o výjimečné případy a jeho obrazy se velmi dobře prodávají za dvacet, čtyřicet i více tisíc korun, což ovšem, přepočteno na hodiny a cenu nákladů není suma nijak přemrštěná.

Jan Matěják totiž často používá ručně vyráběné barvy, kdy tuba vychází i na 1200 korun. S nimi buď pracuje přímo, nebo si je míchá do odstínů podle potřeby a plní do prázdných tub. Má namíchané vlastní tóny na hroznové víno, vázy nebo třeba nejrůznější druhy květin.

Učitelem na vedlejšák

Úplnou náhodou se Jan Matěják dostal také k lektorské činnosti. Jeho obrazy zaujaly akademického malíře Tomáše Kubíka natolik, až pozval Jana Matějáka, aby na kurzech v jeho výtvarné škole vyučoval klasickou vrstvenou olejomalbu. „Každý čtvrtek po pracovní době jsem sedl do auta a jel za svými žáky. Domů jsem se dostal kolem půlnoci a v pět hodin ráno vstával. Po roce jsem byl tak unavený, že jsem se rozhodl s pravidelnou výukou skončit.“ Krátce poté ho ale oslovil pražský Art institut, kde začal pořádat víkendové workshopy klasické a lavírované olejomalby. „Posunulo mě to dál. Díky této dvojí lektorské činnosti jsem přišel do kontaktu s akademiky, učil jsem se pracovat s lidmi, i když ze začátku jsem s tím měl problém, protože jsem je chtěl naučit všechno a hrnul na ně tolik informací, až vlastně nepochytili nic. Když mi několikrát řekli, ať se klidním, začal jsem se soustředit jen na přání toho kterého studenta. Workshopy totiž probíhají tak, že každý z účastníků přijde s motivem, který by na konci víkendu chtěl mít namalovaný. Podle toho pak volím postup a techniku tak, aby všichni odcházeli spokojení. Při vrstvené olejomalbě se dá pokračovat dál vždy teprve tehdy, když předchozí vrstva zaschne, což je časově náročné, takže jsem rád, když studenti nechtějí zvládnout třeba rovnou celé zátiší s ovocem, vázami a svíčkami, ale spokojí se s něčím jednodušším.“

Talent je jen slovo

Jan Matěják zastává názor, podle něhož je talent pouze slovo. Naučit se malovat prý může každý. Sedmdesát procent úspěchu je studium a dřina. I proto umisťuje na své stránky videa, podle nichž se každý, kdo si soubor stáhne, může krok za krokem učit postupy. Ochotně radí každému, kdo ho požádá, aniž by se bál, že mu někdo ukradne nápady, nebo ho předčí. „Existují určitá pravidla, která malíř musí dodržet, což vyžaduje hodně studia. Dnes už vidím na obrazech jiných, jestli za sebou mají teorii, nebo jsou odborně nevzdělaní a každému, kdo je ochotný si úspěch vydřít ho přejí a rád se s ním podělím o to, co už jsem se naučil,“ vysvětluje důvod, proč se konkurence nejen nebojí, ale dokonce si ji i ochotně vytváří.

Před dvěma roky měl samostatnou výstavu v galerii oseckého kláštera. Nedávno přišla nabídka uspořádat výstavu v Praze. Jan Matěják ale nechce vystavovat dvakrát stejné obrazy, byť by mu je jejich nynější majitelé zapůjčili. Má pravidlo, že co výstava, to komplet nová díla, a protože galerie je tentokrát větší, chce, aby i obrazy byly větších rozměrů, než nejčastěji tvořené 80x60 centimetrů. Za dva roky mu bude čtyřicet let a oslavu plánuje vsutku netypickou. Na rozdíl od spousty jiných mužů si nepřeje motorku nebo striptérku. Přeje si vernisáž výstavy velkoformátových obrazů, které sám namaluje. „Ano, manželka asi opravdu může být šťastná, i ten dárek si vyrobím sám,“ směje se.

Jana Flašková